

## Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal  
Postbus 20018  
2500 EA Den Haag

**Openbaar Bestuur en  
Democratie**  
Democratie en Burgerschap

Schedeldoekshaven 200  
2511 EZ Den Haag  
Postbus 20011  
2500 EA Den Haag  
www.rijksoverheid.nl

**Contactpersoon**  
drs. J.B.A. Severens  
T (070) 426 7188  
joep.severens@minbzk.nl

**Kenmerk**  
2011-2000438166

Datum 25 oktober 2011  
Betreft Voornemen tot besluit definitieve huisvesting Pro Demos

Geachte mevrouw Verbeet,

Pro Demos, het Huis voor democratie en rechtsstaat (hierna Pro Demos) is zoals u bekend is momenteel tijdelijk gevestigd aan de Hofweg 1. Over de permanente locatie moet nog een definitief besluit genomen worden. Ik ben voornemens om dit besluit op korte termijn te gaan nemen, middels deze brief stel ik u van dit voornemen op de hoogte.

### Voorafgaande

In het najaar van 2010 heeft de Stuurgroep Huis voor democratie en rechtsstaat gesproken over de definitieve locatie voor Pro Demos. Tijdens de laatste vergadering (5 oktober 2010) heeft de Stuurgroep een voorkeur uitgesproken voor de locatie van het voormalige Rijksarchief aan de Lange Houtstraat. Kanttekening hierbij was dat er een oplossing gevonden moest worden voor de herhuisvesting van de aldaar gevestigde diensten van de Tweede Kamer. Daarnaast bestonden er zorgen over de aanwezigheid van de Enquêtezaal in dit pand. Deze zorgen hadden allereerst betrekking op het feit dat de kamer de Enquêtezaal te allen tijde wil kunnen gebruiken en er betwijfeld werd of dit goed mogelijk is als Pro Demos daar gevestigd wordt. Bovendien kan dit ook negatieve implicaties voor Pro Demos hebben aangezien er in dergelijke situaties niet op een vaste capaciteit gerekend kan worden.

### Stand van zaken

Pro Demos heeft afgelopen voorjaar het adviesbureau Twynstra Gudde gevraagd om een *second opinion* te geven op het huisvestingsonderzoek van de Rijksgebouwendienst. Op basis van de conclusies van deze *second opinion* hebben de Raad van Toezicht en directie van Pro Demos aangegeven graag op de locatie aan de Hofweg te willen blijven. Argumenten die zij hiervoor geven zijn de gunstige ligging tegenover het Binnenhof en de uitbreidingsmogelijkheden op deze locatie. Pro Demos heeft inmiddels de begane grond in gebruik genomen en heeft bovendien de mogelijkheid om met ingang van 1 januari 2012 de tweede verdieping te huren.

Argumenten die volgens Pro Demos tegen de huisvesting in het voormalige Rijksarchief pleiten zijn de minder gunstige ligging t.o.v. het Binnenhof en in het bijzonder de Ridderzaal en het gegeven dat de aanwezigheid van de enquêtezaal ertoe leidt dat het Huis niet kan rekenen op een vaste capaciteit aangezien de Kamer te allen tijde gebruik moet kunnen maken van deze zaal. Bovendien stelt Pro Demos dat het Programma van Eisen niet valt te realiseren aan de Lange Houtstraat, de monumentale constructie van het pand zou het onmogelijk maken educatieve programma's te realiseren. Voor de locatie aan de Hofweg was reeds in een eerder stadium door de Rijksgebouwendienst vastgesteld dat de dit gebouw voldoende ruimte voor het gevraagde programma biedt. Voorwaarde hierbij was dat de toenmalige VVV-ruimte ook ter beschikking zou komen voor Pro Demos, hetgeen inmiddels dus het geval is.

**Datum**  
25 oktober 2011  
**Kenmerk**  
2011-2000438166

In financieel opzicht is volgens de analyse van Twynstra Gudde huisvesting aan de Hofweg eveneens gunstiger zijn dan huisvesting aan de Lange Houtstraat. De geraamde jaarlijkse huurkosten zijn weliswaar iets hoger (€ 940.000 versus € 900.000), maar daar staat tegenover dat de geraamde investeringskosten beduidend lager zijn (€ 4,4 miljoen versus € 7,3 miljoen). De totale kosten op jaarbasis aan de Hofweg komen uit op circa € 1,37 miljoen, aan de Lange Houtstraat is dat circa € 1,46 miljoen.

De verschillen tussen de situatie in oktober 2010 en de huidige situatie kunnen voor een groot deel verklaard worden doordat er destijds van uit werd gegaan dat de Hofweg 1 ingrijpend gerenoveerd zou moeten worden en Pro Demos daarom tijdelijk elders gehuisvest zou moeten worden. In de nieuwe situatie is er sprake van een zogeheten ingroeiscenario: de huidige locatie wordt gehandhaafd en geleidelijk uitgebreid met nieuwe verdiepingen die vervolgens verbouwd worden. Pro Demos hoeft niet tijdelijk op een andere locatie gehuisvest te worden. Dit is dus een ander uitgangspunt dan waarvan uitgegaan is in het onderzoek van de Rijksgebouwendienst.

De Rijksgebouwendienst heeft het onderzoek van Twynstra Gudde inmiddels bestudeerd en gegeven het feit dat er inmiddels sprake is van een ingroeiscenario stelt de Rgd dat het evident is dat de huisvestingskosten aan de Hofweg lager zullen zijn dan het geval zal zijn aan de Lange Houtstraat. Bovendien stelt de Rgd dat de Lange Houtstraat een "nieuw, risicovoller en ambitieuzer project, waarbij meer concessies gedaan zullen worden moeten worden gedaan aan het programma vanwege het specifieke monument" is. De Rgd spreekt zich derhalve, evenals vorig jaar al het geval was, niet uit tegen huisvesting aan de Hofweg en stelt bovendien dat de kosten van deze locatie lager zijn.

#### Voorgenomen besluit

Resumerend stel ik vast dat zowel Twynstra Gudde als de Rijksgebouwendienst stellen dat huisvesting aan de Hofweg financieel gunstiger is dan huisvesting aan de Lange Houtstraat. In vergelijking met de situatie van een jaar geleden is het nu bovendien mogelijk om aanzienlijk uit te breiden aan de Hofweg. De begane grond is inmiddels in gebruik genomen en de tweede verdieping kan op korte termijn verworven worden. Het is daardoor mogelijk geworden om de in het Programma van Eisen gestelde doelen binnen enkele jaren te verwezenlijken aan de Hofweg. Pro Demos hoeft daarom in tegenstelling tot waar in een eerder stadium van uit werd gegaan niet tijdelijk op een andere locatie gehuisvest te worden. Bovendien wordt Pro Demos aan de Hofweg niet geconfronteerd met de problemen die

mogelijk zouden ontstaan in het geval de Tweede Kamer gebruik wil maken van de Enquêtezaal.

**Datum**  
25 oktober 2011

Op basis van deze informatie ben ik tot de conclusie gekomen dat de Hofweg 1 de meest geschikte locatie is voor de definitieve huisvesting van Pro Demos. Ik ben daarom voornemens om de Hofweg 1 aan te wijzen als permanente locatie voor Pro Demos. Indien u bedenkingen bij dit voornemen tot besluit heeft dan verzoek ik u om mij hier voor 10 november a.s. van in kennis te stellen.

**Kenmerk**  
2011-2000438166

Hoogachtend,  
De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

J.P.H. Donner